

GETTY

Els gustos de Maksim Gorki

XÈNIA
DYAKONOVA

Maksim Gorki (1868-1936), etern candidat al premi Nobel de literatura i un dels escriptors russos més traduïts arreu del món, en realitat es deia Aleksei Peixkov. El seu pseudònim és un homenatge al pare, Maksim Peixkov, que va morir quan el fill era petit, i alhora una definició del seu propi tarannà: en rus, *gor'ki* vol dir *amarg*.

Llegint *Días de infancia*, el primer volum de la seva trilogia autobiogràfica, escrita amb una senzille-

sa magistral i corprenedora, és fàcil entendre el rerefons d'aquesta amargor. Una mare que deixa el fill a cura dels avis, uns camperols, i desapareix per no tornar fins al cap de molts mesos; un oncle que, per burlar-se d'un sastre mig cec, obliga el seu nebot més jove a posar-li un didal roent; un altre oncle que mata la seva esposa de pur avorriment; un padrastre furibund que pega la seva dona embarassada; una àvia que beu i un avi que clava unes pallisses gairebé letals a tots els membres de la família: tot plegat és ben esgarriat, per molt que l'Aleksei, el protagonista, busqui espurnes

DÍAS DE
INFANCIA
MAKSIM GORKI
EDITORIAL LOSADA
TRADUCCIÓ D'E.
MARTÍNEZ ANDRADE
280 PÀG. / 18 €

d'alegria enmig de tanta misèria amarada d'alcohol.

Al principi de la història el manté viu l'esperança que la mare el traurà de la casa dels avis. Però la mare, casada en segones núpcies amb un oficial arruïnada, s'instal·la a la mateixa isba inhòspita, es reclou en si mateixa, i és massa feble per oposar-se als maltractaments del marit. Hi ha una escena terrible cap al final: la mare, enlletgida per l'embaràs, s'agenolla davant de l'oficial per demanar-li que no se'n vagi a veure la seva amant, i ell li respon a puntades de peu al pit. El fill, horroritzat, corre a defensar la mare: aga-

fa un ganivet de plata amb mànec d'os i ataca el padrastre. Aquest ganivet pertanyia al pare enyorat de l'Aleksei: és l'únic record que queda d'ell, l'únic objecte de valor a tota la casa. I l'Aleksei, sensible i compassiu, és tan diferent de la gent que l'envolta com ho és aquest ganivet de la resta d'estris d'una cuina rústica.

La possibilitat d'un miracle

Tots els personatges del llibre són reals, i el protagonista sembla ser una rèplica fidel de la personalitat de Gorki. Els contemporanis remarquen la seva capacitat extrema de compassió, la seva generositat gairebé malaltissa. Quan ja era famós, no parava de rebre poemes, contes i novel·les d'escriptors principiants, i encoratjava calorosament fins i tot els més ineptes, perquè matar en algú la il·lusió d'escriure li semblava un crim. Ajudava tota mena de persones, realment o suposadament necessitades, amb diners o amb contactes. La seva convicció que el més important és confiar en la possibilitat d'un miracle el portava a alimentar les esperances dels altres fins i tot quan sabia molt bé que eren vanes.

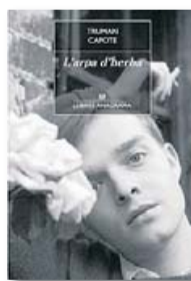
En aquest sentit, el cas més espectacular és el d'una familiar llunyana de Nicolau II, el fill de la qual, un jove poeta, va ser afusellat pels bolxevics. Gorki, commogut pel desconsol de la mare, li va dir que el seu fill era viu, es refugiava en algun lloc i li havia enviat uns poemes des d'allà. La mare s'ho va creure i va revifar per un temps, fins que va rebre la confirmació definitiva de la mort del fill. Resulta que el jove misteriós que havia enviat uns versos a Gorki tenia el mateix cognom que el poeta assassinat: però era d'origen proletari, i els seus poemes, de lèxic groller i plens de faltes d'ortografia, de cap manera podien ser obra d'un aristòcrata. Gorki se n'adonava; tot i així, va preferir autoenganyar-se i enganyar la mare per fer-li la vida més dolça ni que fos per un moment. ♦♦

Les veus del sud

DAMIÀ
ALOU

Si Truman Capote (1924-1984) hagués mort abans d'arribar a escriure *A sang freda*, la novel·la que el va fer ric i multimilionari, va assecar-li la inspiració i el va enfonsar en un cicle d'alcohol i drogues del qual ja no sortiria mai, hauria passat a la història literària com l'autor d'una obra mestra —*Esmorzar a Tiffany's*—, uns quants relats aconseguits i dues obres d'aprenentatge: *Altres veus*, *altres àmbits* i *L'arpa d'herba*, el llibre que comentem aquí. No se l'hauria recordat com l'inventor d'un gènere literari, la novel·la de no-ficció, ni com una figura social imprescindible de la dècada dels 60-70, i la seva cara angelical i juvenil no s'hauria transformat en aquell home envellit prematurament amb rictus de granota. Però el destí té els seus capricis, i més encara quan es tracta de la ruleta de la literatura.

Quan Capote va publicar *L'arpa d'herba* el 1951 tenia només 27 anys, i després de l'ambient d'aïllament i decadència que havia retratat a la seva primera novel·la, probablement desitjava fer una obra més propera, més realista, explorar el vessant Mark Twain de la narrativa del sud i avançar en una poètica de la nostàlgia que el portaria a crear un estil més personal i afinat. Ens conta la història de Collin Fenwick, un noi que, després de la mort de la seva mare, va a viure amb dues tietes solteres (com li havia passat al mateix Capote i com evoca en altres textos): la Verena, la dona més rica del poble, i la Dolly, que s'ha passat la vida cuidant la germana i que només té una amiga, la Catherine, una negra que les ajuda amb la casa. Quan Morris Ritz, un dels clàssics pocavergonyes del sud que tan bé retratava Flannery O'Connor, li pren els diners a la Verena i fuig, esclata una discussió entre ella i la Dolly, i aquesta s'escapa de casa i se'n va a viure a una cabana construïda a

L'ARPA
D'HERBA
TRUMAN CAPOTE
ANAGRAMA
TRADUCCIÓ DE
LLUÍS-ANTON
BAULENAS
192 PÀG. / 17,90 €

dalt d'un arbre. Catherine i Collin no triguen a fer-li companyia, i això és el que dona començament a la novel·la pròpiament. Perquè *L'arpa d'herba* és una novel·la d'històries, històries que explica aquesta "arpa d'herba" que escampa els relats que conta la gent, que "coneix totes les històries de la gent del turó, dels que ja hi han viscut". "I quan nosaltres serem morts, també explicarà la nostra". En la cultura oral del sud dels Estats Units, aquesta arpa d'herba és un transmissor de la cultura popular. Perquè el que fa Capote, una vegada presentats els personatges, és immobilitzar-los en aquesta cabana a dalt d'un arbre i deixar que les històries de la gent passin pel seu voltant.

De sobte, el fet que visquin a dalt d'un arbre els converteix en el centre d'atenció i en protagonistes d'una aventura molt semblant al *Huckleberry Finn* de Twain: l'argument és la mateixa gent i tot el que tenen per explicar; fets de personatges estrafolaris que habiten aquella

llibertat que només poden conèixer els nins i que reivindiquen les creacions de Twain.

Retorn al passat

Als 27 anys, Capote ja és un autor prou sofisticat per ensenyar les seves referències proustianes, la seva finor a l'hora de retratar el pas del temps i, sobretot, la lliçó que aprèn de Francis Scott Fitzgerald a l'hora d'esculpir el moment, la sensació. El narrador relata la història des del futur, en un pre-sagi del que serà el començament d'*Esmorzar a Tiffany's*: "Més o menys un cop l'any torno a la casa de Talbo Lane i passejo pel jardí". Perquè els personatges de Capote sempre tornen al seu passat, potser cercant-se a si mateixos, potser per no perdre cap detall de la infantesa que els nodreix tota la vida, potser perquè la vida adulta, fins i tot l'èxit, sempre és una amarga decepció. Paga la pena tornar a llegir, després dels anys, *L'arpa d'herba*, amb el seu humor i lirisme, que tan bé ens serveix Lluís-Anton Baulenas a la seva traducció. ♦♦